

॥ अध्याय दुसरा ॥

॥ श्रीगुरुदेवदत्त-जन्माध्याय ॥

॥ श्रीगणेश-सरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरु चरणारविंदाय नमः ॥ सद्गुरुसी शिष्य विनवी । दीनावरी दया व्हावी ।

गुरुपरंपरा आयकावी । ऐसी उत्कंठा जाहली ॥ १ ॥ श्रीगुरुसंतती मूळपीठ । कवण स्थलीं झाले प्रकट । इत्थंमूत
कथा नीट । सांगा अवीट गुरुवर्या ॥ २ ॥ पाहूनि गुरुनें योग्य जिज्ञासा । वदती श्रवण करीं रे दासा । भगवद्भक्तिज्ञान-
विलासा । शुद्धमानसेंकरुनी ॥ ३ ॥ पूर्णब्रह्म सनातन । निर्विकल्प निरंजन । गुणातीत अपरिच्छिन्न । भेदत्रय
वर्जित ॥ ४ ॥ निराकार निरुपाधिक । परमात्मा पुरुष एक । तयासी इच्छा 'अनेक । व्हावें' म्हणून जाहली ॥ ५ ॥
सत्यज्ञानानंत लक्षण । सच्चिदानंदरूप निर्गुण । तया 'अहंब्रह्मास्मि' स्फुरण । स्वतंत्रपणे जाहलें ॥ ६ ॥ ईक्षणादि
प्रवेशान्तपर्यंत । सृष्टि ईश्वरकल्पित । तस्मात् 'एकाकी न रमत' । तोचि द्वितीय स्वेच्छित ॥ ७ ॥ माया अहंकार महत्त्व ।
प्रकृति सोपाधिक शबलत्व । ब्रह्मा विष्णु महेश्वर गुणत्व । पावले ते मायिकत्वे ॥ ८ ॥ हिरण्यगर्भ विराट् नाम । समष्टी
व्यष्टी स्थूल सूक्ष्म । मायाविशिष्ट-चैतन्यब्रह्म । जगत्कारण बोलती ॥ ९ ॥ अनादि स्वयंभू प्रमाण । वेद साक्षात्
नारायण । पिंड ब्रह्मांड झालें निर्माण । साद्यंत वर्णी यथार्थ ते ॥ १० ॥ रजोगुणें सृष्टि रची धाता । सत्त्वगुणें विष्णु पालन-
कर्ता । तमोगुणें महेश्वर तत्त्वता । जगत्संहर्ता श्रुति वदे ॥ ११ ॥ त्या आनंद-ब्रह्मापासून । हीं भूतें झालीं उत्पन्न ।
आनंदें राहतीं निश्चयेंकरून । लयाही पावती आनंदीं ॥ १२ ॥ त्या विधात्यापासून मानसपुत्र । निर्माण झाले बहुत
पवित्र । त्यांत सप्तऋषी विचित्र । इहामुत्रतारक ॥ १३ ॥ त्या ऋषींमार्जीं श्रेष्ठ । अत्रिकषि ब्रह्मविद्वरिष्ठ ।

पुण्यप्रौढप्रताप एकनिष्ठ । आत्मसंतुष्ट असती जे ॥ १४ ॥ ऋषिपत्नी अनसूया सुंदर । पतिआज्ञा-सेवातत्पर । वेदोक्त
 नित्य सदाचार । वास्तव्य करिती भूमंडलीं ॥ १५ ॥ त्या अत्रिक्रपीनें तप केलें । जें भागवतीं चतुर्थस्कंधीं वर्णिलें ।
 तेंचि येथें संक्षेपें कथिलें । प्रसंगीं संबंध कळावया ॥ १६ ॥ पूर्वीं अत्रिक्रपीनें उग्रतप । कुलाद्रि पर्वतीं स्त्रीसह
 अमूप । केलें शतवर्ष सानुताप । पुत्र प्राप्त व्हावया ॥ १७ ॥ पलाल अशोक काननीं । एक पायावरी उभे राहुनी ।
 निर्द्वंद्व अनिलभोजनीं । अत्रिमुनी तिष्ठती ॥ १८ ॥ वाहे ' निर्विंध्या ' नदी नामें । सुगंधिक स्तवक कुसुमें । तेथें वृक्षातळीं
 बोधोपरमें । पत्नीसह ऋषि वसती ॥ १९ ॥ नित्य नेमें प्राणायाम । ऋषि आचरे योगसंयम । ब्रह्मपुत्र मुनिसत्तम ।
 इंद्रियग्राम जिंकुनी ॥ २० ॥ प्राणायामैध अग्नि करून । त्रिभुवन दिसलें तप्यमान । मुनीच्या मूर्ध्निस्थानांतून ।
 संदीपक निघतसे ॥ २१ ॥ हंसारूढ ब्रह्मदेव । वृषभारूढ महादेव । सुपर्णारूढ माधव । अवलोकुनी पातले ॥ २२ ॥
 महेंद्रादिक सुरवर । अप्सरा मुनि गंधर्व तुंबर । उरगसिद्ध विद्याधर । ऋषिआश्रमीं पातले ॥ २३ ॥ वस्त्रालंकार-
 भूषित । कर्मंडलु त्रिशूल चक्र सहित । त्रैमूर्ति स्वस्वचिन्ह गणयुक्त । ऋषिसंनिध ठाकले ॥ २४ ॥ कृपावलोकनें
 हास्यवदन । भक्तवत्सल सुप्रसन्न । ऋषीनें प्रेमें विलोकून । सार्ष्टांग नमन केलें त्या ॥ २५ ॥ पुष्पादियुक्त अंजली जोडून ।
 केलें विबुधर्षम पूजन । म्हणे धन्य भाग्य महत्सुदिन । झालों दर्शनें कृतकृत्य ॥ २६ ॥ आपण मायागुणें देवत्रय
 विश्वोद्भव स्थिति प्रलय । करितां सदैव एकमय । अथवा विविध प्रधान तैं ॥ २७ ॥ जगदीश्वराख्य तत्त्व एक । तुझी
 ध्यातां त्रैकालिक । तेंचि अमेद त्रयदेवात्मक । विबुध सांगती मुनिवर्या ॥ २८ ॥ तव सत्संकल्प यथाकृत । पूर्ण होईल
 निश्चित । यादृशी सद्भावना मनोगत । सिद्ध होय नान्यथा ॥ २९ ॥ अथास्मदंशभूत निर्विकल्प । केवल पूर्णब्रह्म
 स्वरूप । लोकविख्यात ज्ञानप्रदीप । आत्मज होतील निश्चयें ॥ ३० ॥ या प्रकारें सुरेश्वर । ऋषीस देऊनि कामवर ।

श्री स्वामीजी स्वस्थानीं गेले सत्वर । आनंदनिर्भर होत्साते ॥ ३१ ॥ ऐकून विबुधांचे आशीर्वचन । ऋषिपत्नीचें आनंदलें मन ।
 त्रयमूर्तीचें झालें दर्शन । तप सार्थक आमुचें ॥ ३२ ॥ श्रीमद्भागवतीं चतुर्थस्कंध । मैत्रेय विदुरसंवाद । प्रथमोध्यायीं कथा
 विशद । सर्व सौख्यद असे हे ॥ ३३ ॥ श्रीगुरु वदती शिष्यालागून । मिळालें अत्रिमुनीस सुतवरप्रदान । गुरु संततीचें
 मुख्य स्थान । तें केले कथन तुज ॥ ३४ ॥ पुढें कथा वर्तली रसाळ । ऐका श्रोतेजन प्रेमळ । दत्तात्रेयोत्पत्ति निर्मळ ।
 जे पुराणीं कथियेली ॥ ३५ ॥ पूर्वीं नारदें अति गहन । अपार केले अनुष्ठान । तयासी ईश्वर झाले प्रसन्न । म्हणती
 वरदान मागावें ॥ ३६ ॥ मग नारदें जोडूनि पाणी । साष्टांग नमिले चक्रपाणी । अहो विवेकचूडामणी । ब्रह्मनिर्वाणी
 आपण ॥ ३७ ॥ विशुद्धसत्त्वरूप विशिष्ट । तें दर्शन व्हावें नित्य श्रेष्ठ । हेंचि वरदान मजला इष्ट । घावें संतुष्ट
 होऊनि ॥ ३८ ॥ मग वदती शार्ङ्गधर । ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । त्रिवर्ग होतील जरी एकत्र । कार्य साधे अनुपम ॥ ३९ ॥
 हें ऐकुनी ब्रह्मवीणा वाजवित । ब्रह्मचिंतनें हर्षभरित । नारद भूमंडलीं संचरत । ऋषि-आश्रम विलोकिला ॥ ४० ॥
 अत्रिऋषीच्या सदनीं । तेव्हां प्रवेशले नारदमुनी । ऋषीनें वैसवूनि आसनीं । केले पूजन देवर्षींचें ॥ ४१ ॥ अनसूया
 करीं घेउनी मुसल । कांडीत होती तंदुल । तदा अत्रिऋषि मागती जल । तृपाकुल जाहले ॥ ४२ ॥ पतिसेवाआज्ञा-
 तत्पर । मुसल थांबविलें वरचेवर अधर । सुगंध शुद्धोदक रुचिकर । दिधले सुपार्त्रीं आणुनी ॥ ४३ ॥ जल प्राशुनी
 अत्रिमुनि शांतले । पाहुनी नारदास आश्चर्य वाटलें । धन्य पतिव्रता-सामर्थ्य चांगलें । ठेविलें मुसल अधर हें ॥ ४४ ॥
 नारदऋषि कलहप्रिय । जगत्कलचाणार्थ हिंडती अक्षय । हरि गुरुं नारायण जयजय । मुखें उच्चारित निघाले ॥ ४५ ॥
 नारदमुनी विचारिती । आतां करावी सुलभ युक्ती । लक्ष्मीस निवेदावी सतिख्याती । वैकुंठाप्रति जाउनी ॥ ४६ ॥
 नारदाचे आगमनापूर्वीं । कथा वर्तली रसिक बरवी । सावधानें श्रवण करावी । जेणें घडावी विहित पुण्यें ॥ ४७ ॥

विष्णुपत्नी कमला एके दिवशीं । सारूनि भोजनादि विधीसी । मनीं वाटलें पार्वतीसी । भेटावयास आज जावें ॥ ४८ ॥
 रत्नखचित स्वर्णालंकार । लेवुनी अनेक परिकर । नेसुनी वस्त्रें अति सुंदर । हर्षनिर्भर झाली ते ॥ ४९ ॥ संगें घेऊनि
 विधि-अबला । सत्वरें निघाली कमला । करित करित संभाषणाला । गिरिजासदनीं पातल्या ॥ ५० ॥ गिरिजा सन्मुख
 घेउनी । सामू सुना त्या दोन्ही । सन्मानें बैसविल्या उत्तमासनीं । मधुर वचनें बोलतसे ॥ ५१ ॥ कोठुनी आगमन
 झालें । काय वांछित आपुलें । अवश्य पाहिजे निवेदिलें । कुशल वर्तमान ॥ ५२ ॥ रमा वदे नगजेप्रति । उरगभूषा
 पशुपती । भिक्षु न दिसे महिवरती । कोठें गेला असे कीं ॥ ५३ ॥ उमा म्हणे शोध करी । ब्रजांत मखांत बलिद्वारीं ।
 किंवा निजला अहीवरी । कोठें असेल चाकर ॥ ५४ ॥ ऐसा करिती मिथ्योपहास । नवल वर्तलें त्या समयास । देवर्षि
 त्या स्थलास । अकस्मात् पातले ॥ ५५ ॥ लज्जित झाल्या पाहूनि त्यातें । देखूनियां सासवातें । सुना आकर्षिती पदरातें ।
 तैसें त्यांना जाहलें ॥ ५६ ॥ त्रिभुवनसंचारी मुनी । बैसविले पूजुनी सिंहासनीं । अमरनायिका मृदु वचनीं । पुसती
 प्रेमें त्यातें ॥ ५७ ॥ या त्रैलोक्यांत कोठें असती । आम्हांसम कोण स्त्रिया सुसती । नारदा हें यथामति । विदित
 व्हावें आम्हांला ॥ ५८ ॥ तो कलहप्रिय वदे त्या । ब्रह्मांडामार्जीं एक अनसूया । महा साध्वी आदिमाया । सर्वोपमें
 विराजे ॥ ५९ ॥ देखिली न ऐकिली ऐसी दुजी । धन्य धन्य ब्रह्मांडामार्जीं । पतिव्रता-शिरोमणी आजी । हें यथार्थ
 जाणावें ॥ ६० ॥ अनसूया सतीचें होतां दर्शन । अखिल सुरासुर होती पावन । तात्काल पुनित इतर जन । यांत
 आश्चर्य कायसैं ॥ ६१ ॥ चिरकाल लक्ष्य पतिचरणीं । सती स्वधर्म सदाचरणीं । दर्शनीय अत्रिरमणी । गृहस्थाश्रमीं
 कुशल असे ॥ ६२ ॥ पतिसेवेंत सदा तत्पर । उभी जोडूनि दोनी कर । अभ्यागताचें निरंतर । आदरातिथ्य करीतसे
 ॥ ६३ ॥ तृषाक्रांत मुनी एकवेळ । म्हणती आणावें स्वच्छ जळ । सती कांडीत होती तांदुळ । ठेविलें अधर मुसळ ।

तें ॥ ६४ ॥ विलंब न करितां एक पळ । वरचेवर थांबविलें जड मुसळ । उठोनि गेली साध्वी तात्काळ । स्वच्छ जळ
 आणावया ॥ ६५ ॥ सुंदर शुचित पात्रामधीं । रुचिकर शुद्धोदक सुगंधी । आणून दिधलें तें निरवधी । पिऊनि झाले
 शांत मुनी ॥ ६६ ॥ नारद म्हणे मीं पाहिलें प्रत्यक्ष । सत्य शपथ परमेश्वर साक्ष । पतिव्रता अनमूया दक्ष । साक्षात्कारी
 विशेष ॥ ६७ ॥ अग्निमूर्यादिकांचे ताप । सहसा न स्पर्शती संताप । सतीधर्म पुण्यप्रताप । शास्त्रीं अमूप वर्णिले ॥ ६८ ॥
 अतएव तुमच्या गर्वोक्ती । तिजपुढें कदा न प्रवेशती । अमूया गर्व शब्द नायकती । प्राज्ञजन कदापि ॥ ६९ ॥
 नांवासारिखी करणी एक । 'अनमूया' नाम सार्थक । बोले तैसें व्रतें सम्यक । अमूयाविरहित सर्वदा ॥ ७० ॥ ; निज
 आगमनोत्सवाचा । हेतु तत्पतींस कळावा साचा । त्या तिहींत माजवी कलहाचा । प्रसंग मोठा नारद ॥ ७१ ॥
 उमारमासावित्रीस । क्षोभविलें लावुनी कलहास । नारद नाचे करी हास । सुस्वर सुरस गायनें ॥ ७२ ॥ सतीचें
 गाऊनि यश । ब्रह्मवीणा वाजवी सावकाश । भगवच्चिंतन अविनाश । करित निघाले नारद ॥ ७३ ॥ नारद लावुनी
 गेले कळी । इकडे सक्रोधें तिधी तळमळी । खेदें गेल्या आपल्या स्थळीं । परी कांहीं सुचेना ॥ ७४ ॥ क्रोधागारीं विधि-
 अबला । घेऊनि खाट-वाकळिला । निजली पाहुनी कळवळला । ब्रह्मलोकीं विरंची ॥ ७५ ॥ या कळिला असेल कारण ।
 नारद आमचा कलहप्रवीण । मानसपुत्र सुलक्षण । शहाणपण त्या नाहीं ॥ ७६ ॥ कमलोद्भव कांतेसी म्हणे । तिळमात्र चिंता
 न करणें । ऐशा सती एक क्षणें । भस्म करीन पुष्कळ ॥ ७७ ॥ कैलासीं काय वर्तलें वृत्त । श्रोतीं व्हावें सावधचित्त । अनमूया-
 सती निमित्त । भडकलें पित्त उमेचें ॥ ७८ ॥ कैलासीं पाहती सदाशिव । भवानी न कोटें दिसे यास्तव । स्वप्रिया शोधितां
 जीव । घाबरलासे शिवाचा ॥ ७९ ॥ जीव शिव स्वरूप एकाकार । शिव चिन्मात्र निर्विकार । परंतु स्वप्रियार्थ श्रीशंकर ।
 घाबरले नवल काय हें ॥ ८० ॥ क्षोभें पार्वती रस्तली । एकांतीं लपून वसली । पाहतां गृहांत दिसली । नाहीं मृत्युंजयासी

श्री
 स्वा
 मी
 स
 म
 र्थ
 ज
 य
 ज
 य
 वा
 ॥ ८१ ॥ मग पुसती नंदी-गणादिकां । ते म्हणती शंकरजी एका । वटवृक्षाखालीं जगन्नायिका । झाली असे
 निद्रिस्थ ॥ ८२ ॥ जाउनी उठविली स्वप्रिया । त्वरें आले निजालया । नारदाची कळ वायां । महादेवें जाणली ॥ ८३ ॥
 निमिषांत रेणूचा सुमेरू । सुमेरूस रेणु करूं । किंवा सूर्यचंद्रादि उभे धरूं । गिरिजे तव समीप ॥ ८४ ॥ अत्यंत
 दीनासी सुरेंद्र । सुरेंद्रासी फार दरिद्र । अथवा सर्वचि सुभद्र । करूं म्हणे स्मरारी ॥ ८५ ॥ वदे शंभुसी उमारमणी ।
 न साहवे अनसूयेची करणी । काय भार मशक चिमणी । दग्ध करूं क्षणांत ॥ ८६ ॥ श्रोतीं व्हावें सावधचित्त । वैकुंठीं
 वर्तली कैसी मात । विष्णु लक्ष्मीतें शोधित । तें कथामृत चाखावें ॥ ८७ ॥ सेवक पाहती चोहोंकडे । रमा कोठें न
 सांपडे । पडलें मोठें सांकडें । वैकुंठामार्जीं सर्वत्रां ॥ ८८ ॥ सुरांमध्ये झाली गडबड । आक्रोश करिती धडाधड ।
 हरीस लागलें स्त्रीचें वेड । अति अवघड वाटतें ॥ ८९ ॥ चिंताक्रांत झाले सकळ । नवस मानतां तात्काळ । ईश्वरा
 मनोरथ सफळ । पूर्ण करावे आमुचें ॥ ९० ॥ गरूडानें मग शोधुनी । तलगृहांत कुजभगिनी । रमा पसरली ते देखुनी ।
 केले वंदन सद्भावें ॥ ९१ ॥ लक्ष्मीप्राप्त्यर्थ नाना उपाय । सकल जन करिती अक्षय । जपतपविद्या दिग्विजय । परी
 ते दुर्लभ असेचि ॥ ९२ ॥ तलगृहांत लक्ष्मी गुप्त । ठेविती सर्व स्वकीय आप्त । अगणित असतां श्री प्राप्त । परंतु तप्त नव्हे
 जन ॥ ९३ ॥ हाचि अभिप्राय अंतरींचा । म्हणूनि तलगृहीं वास श्रीचा । असो हरीनें गरूडमुखींचा । वृत्तांत श्रवणें
 आनंदले ॥ ९४ ॥ तलगृहीं जाऊनि वेगें । प्रिये कां निजलीस रागें । माधवें स्वात्मानुरागें । आलिंगिलें रमेसी ॥ ९५ ॥
 कमलापती धरुनि हस्त । समजावुनी ज्ञान प्रशस्त । जगत्कार्य धुरंधर समस्त । म्हणती स्वस्थ असावें ॥ ९६ ॥ मुख्य
 कलहाचें जनन । नारदाचें आगमन । अंतर्साक्षी जनार्दन । मधुसूदन समजलें ॥ ९७ ॥ म्हणती ऐशा अनेक सती ।
 निमिषांत धाडूं यमलोकाप्रती । प्रिये असावें आनंदवृत्तीं । चित्तीं क्षोभ कशाला ॥ ९८ ॥ ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । एकत्र

शाले तदनंतर । सती छळणाचा विचार । स्त्रीबुद्धीने मांडिला ॥ ९९ ॥ 'स्त्रीबुद्धिःप्रलयंगता' । दुःखें संकटें असंख्य ।
 स्त्रीबुद्धीनें होत प्रलय । अधोगती लाघते ॥ १०० ॥ ब्राह्मणरूपें त्रिवर्ग । भूमंडळीं चालले भर्ग । स्त्रीबुद्धीनें सती अपवर्ग ।
 करूं म्हणती क्षणाधें ॥ १ ॥ ब्रह्मविद्वरिष्ठ अत्रिमुनी । पतिव्रता अनसूया पत्नी । योगक्षेम भगवद्भजनीं । काल क्षेपिती
 उभयतां ॥ २ ॥ सुंदर स्वच्छ ऋषिसदन । विलोकितांच वाटे समाधान । आल्या अतिथीस देती अन्न । पुजूनी सन्मानें
 उभयतां ॥ ३ ॥ अनसूया साध्वी-प्रमुख । जाऊं न देती अतिथीस विन्मुख । करविती प्रेमें प्रसन्नमुख । यथेप्सित
 अर्पुनी ॥ ४ ॥ व्हावया दर्शन ऋषिआश्रम । पूर्वसुकृत लागे उत्तम । त्रैलोक्यांत सती अप्रतिम । 'अनसूया' नाम
 विराजे ॥ ५ ॥ ऐशा पुण्याश्रमीं अतिथित्रय । येऊनि वदती क्रोधमय । इच्छामोजन क्षुधार्तप्रिय । द्यावें शीघ्र
 आम्हांसी ॥ ६ ॥ मग उत्तमासनीं वसविले । शोडषोपचारें पूजिले । पकान्नरसभरित पात्र मांडिलें । भोजनां
 विनविलें अतिथींसी ॥ ७ ॥ साध्वी अत्यंत सुस्वरूप । कर जोडूनि उभी अतिथीसमीप । यथा रुचेल तें अमुप ।
 वदती ग्रहण करावें ॥ ८ ॥ तुमचें लावण्य स्वरूप देखुनी । अभिलाषा उपजली मनीं । वाढावें तुम्ही वस्त्र त्यागुनी ।
 ऐसें अतिथी बोलती ॥ ९ ॥ जरी तूं साध्वी सत्य अससी । होऊनि विगतवसनेसीं । वाढावें आम्हां भोजनासी ।
 अनसूयेसी वदती ते ॥ ११० ॥ नाही तरी पतिव्रतेच्या । समुदायीं निजनामाच्या । वार्ताही काढूं नये वाचा ।
 वेगलापन व्यर्थ हो ॥ ११ ॥ ऐकूनि अतिथींचीं भाषणें । द्विजवरांसी साध्वी म्हणे । नग्न स्त्री पाहूनि होणें ।
 नाय लाभ तुम्हांसी ॥ १२ ॥ परनार मार-बुद्धीनें । परकीय नारीच्या ध्यानें । असंख्य परस्त्री-संगतीनें । नागविले
 जन सर्वस्वीं ॥ १३ ॥ परकांतेचा समागम । मदांध जे विषयकाम । महारौरव नरकीं आराम । पावती बंधन
 सकळ ते ॥ १४ ॥ मग ते असोत सुरासुर । ऋषी योगी मुनिवर । यक्ष गंधर्वादि विद्याधर । अथवा भूसुरनरेंद्र

॥ १५ ॥ परदार-नाम-ग्रहण । स्वमींही नसावें स्मरण । परस्त्रीलंपट दुराचरण । प्राणघातक जाणावें
 ॥ १६ ॥ स्त्रीसंगें सर्वस्व-नाश । परस्त्रीमुळें बंधनपाश । अतएव तीव्रवैराग्य-अंकुश । सविवेक पाहिजे
 ॥ १७ ॥ मारधीनें नम्र परनार-काया । पाहतां निरर्थक नर-काया । व्यर्थचि जाती रौरव नरकाया । काम-मदांध
 सगळे ते ॥ १८ ॥ तुम्ही अतिथी अभ्यागत । भोजन समयीं शुद्धचित्त । असावें हें शास्त्रविहित । पहा
 निश्चित विचारें ॥ १९ ॥ तुमचें भाषण सत्य सुरस । बोध शास्त्रार्थ नको आम्हांस । वांड्या मनीं विगत-वास ।
 वाढा म्हणती अतिथि ते ॥ २० ॥ नातरी घेऊन जाऊं सत्त्व । आम्हांसी कळतें धर्मतत्त्व । सतीस वाटलें नवल कर्तृत्व ।
 आलें दैवत छळावया ॥ २१ ॥ त्रिकाल-ज्ञानी अत्रिक्रुषी । ब्रह्मविद्वर योगवशी । अंतरीं देखिलें विधिहरिहरासी ।
 आले छळणासी आश्रमीं ॥ २२ ॥ ऐकून अतिथींचें वचन । आज्ञानुसार पतीचें ध्यान । शास्त्रविहित सद्वर्तन ।
 केले संधान सतीनें ॥ २३ ॥ निजदैवत तीर्थ करून । अतिथींवरी केले सिंचन । तंव ते तात्काळ बालें तीन ।
 गोजिरवाणीं जाहलीं ॥ २४ ॥ विगत-वसन होउनी सती । घेतलीं बालकें अंकावरती । तों स्तनीं दुग्धधारा
 सुटती । मग ते पाजिती लेंकरां ॥ २५ ॥ वारंवार आलिंगन । करी पुत्रमुख-चुंबन । देव म्हणे त्रयाचें
 वरप्रदान । सफल झालें आम्हांतें ॥ २६ ॥ अति लहान सुंदर बाल । हातीं न सांपडती तयांचे बाल ।
 सतीसामर्थ्य वृद्ध आवाल । पाहूनि नवल मानिती ॥ २७ ॥ उभयतांसी परमानंद । दाटला प्रगटले करुणाकंद ।
 ईश्वरें पूर्ण केला छंद । त्रयनंदन देउनी ॥ २८ ॥ नेसुनी सतीनें वस्त्र चांगलें । ध्वजा तोरणें उभारविलें ।
 गीत वाद्यें गर्जती भले । कोंदाटलें नम सुमुदें ॥ २९ ॥ चतुर्मुख जो प्रजापती । करी अनेक ब्रह्मांडोत्पत्ति ।
 हिरण्यगर्भ स्रष्टा म्हणती । वेद वानिती जयातें ॥ ३० ॥ तो 'ब्रह्मदेव' अत्रिसदनीं । पाळण्यांत लोळे बाल

शावरी मंत्र निशिदिनी । बैसूनि जपतीस विजनीं । तपस्विनी काय गे ॥ ४७ ॥ तूं भली सती
 मात्रिक । यंत्र तंत्रें तात्कालिक । आमुच्या पतीस केलें बालक । इंद्रजालिके कायू गे ॥ ४८ ॥ मंत्र जपूनि
 त्वां केलें कपटें । आमच्या पुरुषांसी धाकटें । पतिव्रतालक्षण चेटकें । शोभे नेटकें तुजें तुज ॥ ४९ ॥
 क्रोध द्वेष गर्व अहंपणीं । ऐकुनी देवस्त्रियांची वाणी । बोले पतिव्रताशिरोमणी । मंजुल भाषणें विहित ॥ १५० ॥
 इंद्रजाल मंत्रादिक उच्छ । काय पदार्थ शावरी तुच्छ । भगवत्पाद-चिंतकासी स्वच्छ । कळतें सकळ त्रिकालीं ॥ ५१ ॥
 बहुरूपी तुमचे पती । विदित असूनि क्षोभवृत्ती । जरी आहां मोठ्या सती । कळकळ तळमळ कशासी ॥ ५२ ॥
 तुम्ही महान् पतिव्रता । त्रैलोक्यांत म्हणवितां । अहंपणा जरी गाजवितां । कां न ओळखितां पतीशी ॥ ५३ ॥
 स्वपती नोळखितां तुम्ही । वृथा करितां तुम्ही आम्ही । जरी असाल साध्वी कांहीं । न्यावें ओळखून पतीतें
 ॥ ५४ ॥ स्वपतीचे रूप शब्द स्पर्श । नोळखिती स्त्रिया विमर्श । न सेवा तत्पर परामर्श । दुर्दर्श त्यां बोलिजे
 ॥ ५५ ॥ अंतर्बाह्य मर्यादा खुणें । स्वपतीस जाणणें न ओळखणें । ऐसें असूनि कोप करणें । नव्हतीं लक्षणें
 सतीचीं हीं ॥ ५६ ॥ निजपतीस ओळखित नसल्या । त्या म्हणाव्या पतिव्रता कसल्या । पतिधर्मीं न गेल्या कसल्या ।
 असल्या काय कामाच्या ॥ ५७ ॥ मग सावित्री लक्ष्मी उमा । त्यागुनी राग गर्व रिकामा । अज्ञानें नेणों आपला
 महिमा । म्हणती क्षमा करा हो ॥ ५८ ॥ पतिव्रताधर्म निपुण । अनसूया जगन्माता आपण । आलों अनन्यैक
 शरण । द्यावें दान पतींचें ॥ ५९ ॥ अनसूया वदे हो सुरांगना । यथा पालिते त्रयनंदना । मी सामू तुम्ही
 सुना । सुखें नांदा श्वशुरगृहीं ॥ १६० ॥ पतीसह तुम्ही येथें वास । करा धरा गे विश्वास । पावाल परमानंद
 सुवास । नका उदास होऊं गे ॥ ६१ ॥ स्वस्त्रियांसि पाहुनी सुरवर । मातोश्रीचें दुग्ध प्रियकर । स्तनपान

करिती क्षुधातुर । चमत्कार देखती सगळे ते ॥ ६२ ॥ जे महेश्वर विष्णु प्रजापती । स्थिति संहार सृष्टी करिती ।
 अनमूया-स्तनपानें वृष होती । आश्चर्य मानिती सुरासुर ॥ ६३ ॥ सतीदुग्ध पुष्टिरुचिकर । ब्रालायुष्य यज्ञ तेज
 हितकर । परमामृताहूनि स्वाद परिकर । म्हणूनि त्रिवर्ग प्राशिती ॥ ६४ ॥ अथवा सृष्टीचीं कायें करितां । श्रमती
 कष्टें व्यवहारितां । क्षणमात्र विश्रांती स्वस्थता । भोजनादिकीं न मिळेचि ॥ ६५ ॥ ते व्हावे श्रमपरिहार ।
 निवृत्त व्हावी क्षुधा प्रखर । विश्रांतिप्राप्त्यर्थ चराचर । धुंहुनि आले ऋषि आश्रमीं ॥ ६६ ॥ ऐशा सतीचें
 मधुर दुग्ध । अति दुर्लभ तें उपलब्ध । म्हणूनि उत्तम योग प्रारब्ध । ब्राल होऊनि प्राशिती ॥ ६७ ॥ जरी मोटे
 हे देवत्रय । कोटून मिळे यांना सुसतीचें पय । हाचि जाणूनि अभिप्राय । स्तनपान करिती अवश्य ते ॥ ६८ ॥
 महत्त्वामुळे महतांसी । इष्ट कार्य साधावयासी । लज्जा विचार वाटे मानसीं । यदर्थ हौसें शिशु झाले ॥ ६९ ॥
 गलिताहंकृतीवांचून । कांहीं न साधे प्रियसाधन । शांत व्हावया भूक तहान । करिती स्तनपान सुखावह
 ॥ १७० ॥ अनमूया सती अलौकिक ॥ दुग्ध परम पुरुषार्थदायक ॥ आत्मतृप्त्यर्थ पीती सान बालक । अघटित
 कौतुक मायेचें ॥ ७१ ॥ हा पुत्रसोहळा पहाण्यासाठीं । विमानांची झाली दाटी । अत्यादरें स्वर्णपुष्पवृष्टी । सुरवर
 करिती अखंड ॥ ७२ ॥ ऋषि योगिजन उत्कृष्टविश्राम । ब्रह्मकैवल्य परंधाम । कृतयुगीं गुरु पुरुषोत्तम ।
 अत्रि-आश्रमीं प्रकटले ॥ ७३ ॥ मार्गशीर्ष शुक्रपक्षीं । भूतातिथी मंदरोहिणी ऋक्षीं । त्रैमूर्ति हे सायान्हीं सुराध्यक्षीं ।
 अंतर्साक्षी जन्मले ॥ ७४ ॥ सुरमासीं शुक्रातिथि चवदावी । दत्तावतार मोक्षसुख चव दावी । दासें लीला
 म्हणूनच वदावी । जगद्रुची सर्वदा ॥ ७५ ॥ ब्रह्मावतार तो 'सोम' । रुद्रावतार 'दुर्वास'नाम । विष्णुस्वरूप 'दत्त'
 परम । सर्वांसी मान्य योगीश्वर ॥ ७६ ॥ अंशअंशी जावे भाव । यदर्थ पूर्णावतार-संभव । परमार्थ-संसिद्ध-योग-

वैभव । शुद्धाधिकारी जाणती ॥ ७७ ॥ भृगु आदिक ऋषि-संमत । चतुर्दशी बुध मार्गशीर्ष शुक्रांत । उच्चस्थ ग्रह-
 पंचक विख्यात । वृषभलग्नं प्रगटले ॥ ७८ ॥ सोम चंद्रमंडलीं निश्चितीं । दुर्वास तीर्थयात्रे जाती ।
 त्रयदेवात्मक घडली मूर्ती । होऊनि स्थिती एकत्र ॥ ७९ ॥ विधाता-नारायण-पंचवक्त्र । मिळून झाले एकत्र ।
 विशुद्धसत्त्वैकस्वरूप स्वतंत्र । अवतरले सर्वत्र सुखप्रद ॥ १८० ॥ स्कंदपुराणींचें वचन । दत्तात्रेयोत्पत्ति कथन । मार्गशीर्ष
 शुक्र पौर्णिमादिन । प्रदोषव्यापिनी रविवारीं वर्णिलें ॥ ८१ ॥ अत्रीस त्रैमूर्तीनीं वर दिधले । तेचि त्रयमूर्ति अवतरले ।
 'देवदत्त' म्हणूनि नाम ठेविलें । दत्तात्रेय ईश्वर ॥ ८२ ॥ अनसूया अत्रि आनंदले । प्रत्यक्ष ईश्वर पुत्र जाहले । कृतकृत्य
 उभयतांस वाटलें । वर्णिलें स्कंदपुराणीं हें ॥ ८३ ॥ असो येऊन बैसले सुरवर । गुरुस्तव करिती अपार । श्रोतीं
 एकावें इहपर । सर्व सुखकर चरित हें ॥ ८४ ॥ जयजय दत्तात्रेय योगीश्वर । परम गुरुवर्य परात्पर । केवल
 मोक्षप्राप्त्यर्थ अवतार । लोकहितकर आपला ॥ ८५ ॥ धर्मार्थ-काम-मोक्ष । चतुर्विधपुरुषार्थदाता दक्ष ।
 अस्तिभातिप्रियरूप प्रत्यक्ष । पूर्णब्रह्म आपण ॥ ८६ ॥ अलक्ष्य निरंजन अवधूत । भक्तवत्सल त्रैलोक्यपूजित ।
 त्वत्कृपें स्वार्थ परमार्थ प्राप्त । होईल निश्चित समस्तांसी ॥ ८७ ॥ मुक्त-मुमुक्षु-साधकांला ।
 दिसे सत्य ज्ञानार्क प्रकाशला । पाहूनि बाललीलाविनोदाला । म्हणती साधलें निजकार्य ॥ ८८ ॥
 अनसूयात्मज दत्त परमात्मा । भक्तकार्यकल्पद्रुमा । योगी ऋषी समस्त महात्मा । स्तविती सर्वदा भक्तीनें ॥ ८९ ॥
 देवतांसी मोक्षगतिप्रद । सुराध्यक्ष सकल सुरानंद । अनवद्य लोकवंदित वरद । त्रिकालज्ञ धर्मवत्सल ॥ ९० ॥
 सुरेंद्रसह सकल अमर । सनक सनंदन सनत्कुमार । नारद यक्ष गंधर्व तुंबर । गाती सुस्वरें गुरुवर्या ॥ ९१ ॥
 भारद्वाज अंगिरस याज्ञवल्क्य । जमदग्नि अगस्ति कौशिक । मार्कंडेय धौम्य वाल्मीक । गुरुस्तव करिती ते ॥ ९२ ॥

श्री
स्वा
मी
स
म
थ
ज
य
ज
य
ग

गौतम गर्ग व्यास कपिल । अत्रि भार्गव वत्स मुद्गल । वशिष्ठ वामदेव पतंजल । प्रार्थिती परमपुरुषातें ॥ ९३ ॥
 अत्यादरें दक्ष विनायक । महारुद्र स्वामी कार्तिक । भृगु कश्यप जैमिनी शुक्र । सूत शौनक स्तविताती ॥ ९४ ॥
 पराशर मांडव्य कात्यायन । शांडिल्य मरीचि दलादन । धारण्य कौंडिन्य वैशंपायन । दत्तदर्शनार्थ पातले ॥ ९५ ॥
 बकदालभ्य कण्व वरुण । पौतिमाष्य अरुण कक्षायण । कर्दम पौलस्त्य दध्यंगाथर्वण । गुरुदर्शना पातले
 ॥ ९६ ॥ आश्वलायनादि नैध्रुव । जाबाल उद्दालक गालव । पुलहक्रतु श्रृंग बाभ्रव । वंदनार्थ सर्व ठाकले
 ॥ ९७ ॥ स्वयंप्रकाश चिद्धनमूर्ति । प्रगटली अत्रि-आश्रमीं ख्याती । अग्नि सूर्यादिक बृहस्पती । चतुर्वेद
 स्तविती सनातना ॥ ९८ ॥ सुरवरादिकांच्या स्त्रिया । आल्या वंदनार्थ अनमूया । ऋषिपत्न्यादिक दत्तात्रेया ।
 ओवाळिती सप्रेमें ॥ ९९ ॥ गोदावरी यमुना सरस्वती । तुंगा कृष्णा भागीरथी । नर्मदा सिंधु सकल अपांपती ।
 स्नान घालिती दत्तात्रेया ॥ २०० ॥ तापी मही कावेरी भीमा । प्रवरा गोमती भामा । सुगंधिक उष्ण जलें
 पुरुषोत्तमा । स्नान घालिती आनंदें ॥ १ ॥ वेदवेत्ते सकल विद्वज्जन । पंडित आचार्य ब्रह्मवादिन । मुक्त मुमुक्षु
 विषयी येऊन । घालिती लोटांगण शरणत्वे ॥ २ ॥ योगी भोगी विरागी यती । जटिली ब्रह्मचारी नियती । अनेक
 वेषधारी येती । श्रीगुरुमूर्तिदर्शना ॥ ३ ॥ सदाचारी ब्राह्मण वैदिक । मंत्र म्हणती वेद शांतिपाठक । धर्मशास्त्री
 ग्रहगणक । फलसम्यक वाचिती ॥ ४ ॥ मंगलवाद्यें वाजती । बंदीजन सद्यश गाती । ब्रह्मांडांतर्बाह्यवर्ती ।
 परमानंद व्यापिला ॥ ५ ॥ गुरुदत्त-नामाचा गजर । स्तुति करिती सुरासुर नर । नमस्कार
 जयजयकार । विश्वाकार भरलासे ॥ ६ ॥ धन्य धन्य पतिव्रता निरुपमा । त्रैलोक्य धावलें ऋषिआश्रमा ।
 पुष्पें वर्षती अपूर्व महिमा । निगमागम गर्जती ॥ ७ ॥ 'सर्वं विष्णुमयं जगत्' । भरलें ब्रह्मचैतन्यपूरित ।

श्री
स्वा
मी
स
म
थ
ज
य
ज
य
ग

जे श्रीदत्तात्रेय हरि साक्षात् । हृदयस्थ ते प्रगटले ॥ ८ ॥ किंचितही न स्पर्शतां विकार । निराकार चिद्घनसे
 साकार । देवस्त्रिया वदती बहुत संवत्सर । झाले वरवियोगासी ॥ ९ ॥ देवस्त्रिया वारंवार नमिती । कृपा
 करून घावें दानपति । ऐकुनी सतीनें तीर्थसिंचनें मागुती । केले पुरुष पूर्ववत् ॥ २१० ॥ हें पाहून सर्वासी
 वाटलें आश्चर्य । म्हणती धन्य धन्य सती ऋषिवर्य । नारद वदे साधलें कार्य । अमरार्य झाले एकत्र ॥ ११ ॥
 मग त्रैमूर्ति वदती नारदा । आमचें अभेदत्वें दैवी संपदा । विशुद्धसत्त्वैक विलोकी सर्वदा । दत्त परमेश्वर-
 स्वरूप ॥ १२ ॥ तुझेनि मिषें जगतासी परम लाभ । योगी परम भास्कर स्वप्रभ । दत्तजयंती उत्साह
 समारंभ । करा अदंभ प्रतिवत्सरीं ॥ १३ ॥ जनकजननीस नमूनी । चंद्र दुर्वास गेले स्वस्थानी ।
 विष्णुरूप साक्षात् दत्त महामुनी । राहिले सदर्नीं ऋषीच्या ॥ १४ ॥ समस्त घेती तीर्थ प्रसाद । भोजनीं
 तप्त झाले विशद । दत्तगुरूचा जय स्तुति वाद । सुरनरवृंद करिताति ॥ १५ ॥ माला-जटामुकुट-मंडित ।
 वस्त्रालंकारभूषित । रत्नसिंहासनीं स्थित विराजित । श्रीमदत्त सुरेश्वर ॥ १६ ॥ दत्तावतार पूर्णषोडशकला ।
 जन्मोत्साह करितां कलाविकला । आपदा चिंता जाती सकला । भक्तीस विकला जगदीश ॥ १७ ॥
 मार्गशीर्षमासीं प्रतिवत्सरीं । दत्तजयंतीउत्साह आदरीं । पुराण कीर्तन शक्त्यनुसारीं । विप्रभोजन करावें ॥ १८ ॥
 विधि-नारायण-हरात्मक । विशुद्धसत्त्वस्वरूप एक । ध्याती भुक्तिमुक्तिप्रदायक । विश्वव्यापक सर्वदा ॥ १९ ॥
 पुत्रारोग्य-विवर्धन । कर्मपाश-प्रमंजन । परकायप्रवेश-साधन । साध्य होय तत्कृपें ॥ २२० ॥
 लंकादि अखिल योगोपदेष्टा । प्रणवाकार ब्रह्मपुच्छप्रतिष्ठा । सर्वांतर्यामी स्वामी द्रष्टा । अर्चितां जाती कष्ट
 दैन्य ॥ २१ ॥ (श्लोक) दकारोऽज्ञानदग्धा च । तकारस्तत्त्वमव्ययं । दत्तस्मरणमात्रेण । पुनर्जन्म न विद्यते ॥ १ ॥

नित्य केलिया श्रीगुरुभक्ती । पुत्रपौत्र लक्ष्मी विद्या प्राप्ती । राजमान्य विजयी दीर्घायु होती । असंदेह गुरुकृपें
 ॥ २२ ॥ भूतप्रेतपिशाचादि-समंथा । डाकिनी शाकिनी सर्व बाधा । प्रशमन होय सिद्धि प्राप्त सिद्धा ।
 दत्तात्रेय-आराधनें ॥ २३ ॥ ब्रह्मात्मविज्ञानें साक्षात्कार । जीवन्मुक्त होती नर । चिंतितार्थ सर्व सिद्धीश्वर ।
 प्रसादें लाधे निरंतर ॥ २४ ॥ या ग्रंथाचे नित्य पठणें । सर्व सिद्ध निःशंक होतें श्रवणें । गृहीं हा ग्रंथ
 संरक्षणें । दत्तदर्शन होईल ॥ २५ ॥ ऐसें सुरवर वरप्रदाना । देऊन गेले मुदित स्वस्थाना । वस्त्रालंकार
 दक्षिणा दाना । ऋषीनें दिधलें यथायोग्य ॥ २६ ॥ पूर्ण लीला मुनीश्वर । वदविता स्वयें दत्तदिगंबर । स्वामी
 समर्थ श्रीगुरुवर । हृदीं निरंतर वसूनियां ॥ २७ ॥ गुरुलीलामृत सुरस ग्रंथ । त्याचा तोचि वदवी समर्थ ।
 शुद्धाधिकारी रसज्ञ यथार्थ । परमार्थबुद्धी जाणती ॥ २८ ॥ गुरुपदीं काया वाचा मन । अर्पुनी निजरंगीं
 रंगला वामन । पुढें कथाप्रसंग वर्णन । श्रोतीं सावधान परिसावें ॥ २९ ॥ इति श्रीगुरुलीलामृत ।
 श्रुतिस्मृतिपुराणसंमत । ब्रह्मनिष्ठ वामन विरचित । द्वितीयाध्याय सुरस हा ॥ २३० ॥ श्रीगुरुदेव दत्त ॥ ॥ ॥

